

Ku pełni miłości Boga i człowieka

Ks. Czesław Krakowiak, *Modlitwa za Żydów w liturgii Kościoła rzymskiego*, Lublin 2016, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, ss. 104, ISBN 978-83-7548-254-6.

Modlitwa za wszystkich to odpowiedź na ewangelijne wezwanie do miłości Boga i człowieka. Kościół, realizując swoje posłannictwo otrzymane od Chrystusa, nie zamyka się sam w sobie, lecz obejmuje swoim działaniem wszystkich, nie wykluczając z niego tych, którzy się z nim nie utożsamiają. O tej pamięci modlitewnej przypomina św. Paweł w swoim pierwszym liście do Tymoteusza, nakazując, „by prośby, modlitwy, wspólne błagania, dziękczynienia odprawiane były za wszystkich ludzi”, niezależnie od relacji czy wzajemnych postaw.

Starożytna maksyma przypomina, że *lex orandi – lex credendi*, a idąc dalej tym tokiem myślenia, nie można zapomnieć o ich wpływie na *lex vivendi*. Z tego powodu wielką i często znaczącą rolę na codzienne życie chrześcijan ma sposób formułowania modlitw, które są wyrazem wiary Kościoła. Teksty liturgiczne nie tylko wyrażają doktrynę, ale mają także za zadanie o niej przypominać, czy nawet nauczać. Formułowanie prawd wiary w historii Kościoła zawsze było związane z artykułowaniem ich przez precyzowanie a nawet zmianę w oficjalnej modlitwie Kościoła, gdyż nie może istnieć różnica w wierze i modlitwie. Tak właśnie zmieniała się wielkopiątkowa modlitwa za Żydów.

Kamieniem milowym w dialogu między Kościołem katolickim a judaizmem był m.in. II Sobór Watykański ze swoją Konstytucją o Kościele *Lumen gentium* oraz Deklaracją *Nostra aetate*. Nowe spojrzenie Kościoła na naród wybrany musiało zatem znaleźć swoje odbicie w modlitwie liturgicznej. Historia dialogu z wyznaniem mojżeszowym i modlitwy za Żydów sięga jego początków. Z tego powodu powstała niewielka publikacja poświęcona genezie i historycznemu rozwojowi modlitwy za Żydów w liturgii Kościoła rzymskiego.

Twórca niniejszej książki to prezbiter archidiecezji lubelskiej, emerytowany profesor, długoletni pracownik naukowy Katolickiego Uniwersytetu Lubel-

skiego, autor kilkunastu książek i jeszcze większej liczby artykułów naukowych z dziedziny liturgii i jej odnowy. Książd Krakowiak to promotor licznych prac magisterskich, licencjackich i doktorskich. Lubelski liturgista to także konsultor Komisji Konferencji Episkopatu Polski ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

Książeczka, bo tak należało by ją określić, patrząc na jej rozmiar, nie jest wyczerpującym studium podjętego tematu i takiego prawa sobie nie rości. Nie jest także jej celem wywołanie dyskusji, a raczej zasygnalizowanie nieopracowanego kompleksowo zagadnienia. Jest ona bardziej pomocą dla wiernych uczestniczących w liturgii męki Pańskiej, czy codziennej publicznej modlitwie Kościoła – co zauważa w przedmowie biskup Mieczysław Cisło.

Metoda, którą obrał sobie Autor, polega na analizie tekstów liturgicznych w ich oryginalnym brzmieniu (zawartych w *editio tipica* ksiąg liturgicznych rytu rzymskiego), w zestawieniu z ich tłumaczeniami na język polski celem wydobycia treści teologicznych. Na publikację składają się dwie zasadnicze części opatrzone aneksem, w skład którego wchodzi list pasterski Konferencji Episkopatu Polski *Nostra aetate*, zatytułowany „Wspólne duchowe dziedzictwo chrześcijan i Żydów” oraz Modlitwa św. Jana Pawła II w intencji żydowskiego narodu. Pierwsza część publikacji odnosi się do tekstów liturgicznych zawartych w mszale rzymskim, druga natomiast do treści zawartych w liturgii godzin.

Pierwszy rozdział pracy to „Geneza i rozwój liturgicznej modlitwy za Żydów w Mszałe Rzymskim”. Rozpoczyna go autor od nakreślenia relacji istniejących między Jezusem, Żydami a Kościołem, gdyż zrozumienie tego niełatwego stosunku ma prowadzić do właściwej interpretacji tekstów eucharystii mszalne. Całość zagadnienia zawartego w tytule rozdziału Autor wyprowadza z liturgii Wielkiego Piątku, a konkretnie z wezwania modlitwy powszechnej, które odnosi się do Żydów. W trzech następujących po sobie paragrafach dokonane jest anatomiczne badanie modlitwy za Żydów, od najstarszych dostępnych źródeł do Mszału Piusa V z 1570 roku, następnie w Mszałe Rzymskim z 1962 roku, kończąc na Mszałe Pawła VI z roku 1970 i 1975.

Drugi rozdział dziełka poświęcony jest obecności modlitwy za członków narodu wybranego w „Liturgii godzin”. Ta część podzielona jest na 5 paragrafów. W pierwszym poddane analizie są modlitwy wstawiennicze w ogóle, w drugim modlitwy wstawiennicze za Żydów. W kolejnych segmentach przeanalizowano modlitwy w okresie Narodzenia Pańskiego, w Wielkim Tygodniu i w oktawie Wielkanocy oraz w święta w ciągu roku. Autor nie poprzestaje tylko na tekście łacińskim i tłumaczeniu polskim, lecz zestawia je z tłumaczeniami na inne języki nowożytny, co pozwala zauważyć braki, ominięcia czy uchybienia w ich redakcjach.

Temat podjęty przez autora jest wart uwagi i opracowania, gdyż wiele jest opracowań wyczerpująco podejmujących to ważne zagadnienie w relacjach ka-

tolicko-żydowskich na różnych płaszczyznach, a brak takowych w odniesieniu do życia modlitewnego Kościoła wyrażonego w jego liturgii. Może zatem nie satysfakcjonować czytelnika bardzo wąskie i aspektowe spojrzenie dokonane przez autora. Inną kwestią są rażące braki w publikacji. Autor nie nakreśla w żadnym miejscu cezury czasowej analizowanych teksów mszalnych, jak gdyby poprzestawał w podjętym temacie na roku 1975. W ogóle nie odnosi się do obowiązujących wydań ksiąg liturgicznych, tj. wydań Mszału z roku 2002 i 2008, zmiany tekstów modlitwy powszechnej dokonanej przez papieża Benedykta XVI w Mszału z 1962, po jego *motu proprio Summorum Pontificum*, którego można używać, celebrując w nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego, czy nowego tłumaczenia tej części mszału dokonanej na język polski, a zatwierdzonej przez episkopat Polski na 348. zebraniu plenarnym w Łomży w czerwcu 2010 roku. Z tego względu opracowanie wymagałoby w kolejnej jego publikacji uzupełnienia, jeśli ma spełniać założony cel, nakreślony w słowie wstępnym, bycia pomocą dla wiernych uczestniczących w liturgii. Wielką zaletą dziełka jest z pewnością analiza tłumaczeń na inne języki, które nakreślają nie tylko braki w innych edycjach językowych ksiąg przez usuwanie niektórych fragmentów, ale i zwracają uwagę na trudną sztukę tłumaczeń tekstów liturgicznych i ich wielkiego znaczenia w kształtowaniu świadomości katolików odnośnie do relacji Boga i Jego przymierza zawartego z człowiekiem i właściwego pojmowania stosunku między katolikami a Żydami.

Pomimo wskazanych uchybień, publikacja wydaje się godna polecenia. Powinna stać się także przyczynkiem do bardziej dogłębnej analizy tematu, by w kontekście 17 stycznia, obchodzonego w Kościele w Polsce jako Dzień Judaizmu, tenże nie pozostał tylko przy koncertach czy sesjach naukowych, ale przez jego główne zadanie, które wyraża się w liturgii całego roku, widział swoje korzenie i o nich nie zapominał.

Mariusz Szypa

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie
Instytut Liturgiki i Homilektyki